

Un retrat de la fotografia catalana. El paper de les institucions, entitats i centres educatius en la darrera etapa democràtica

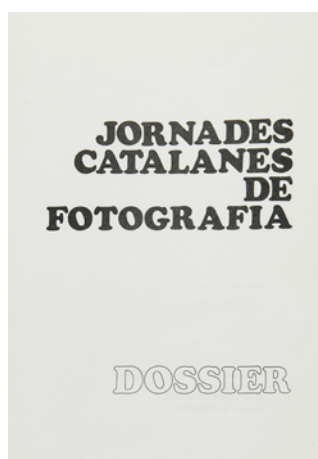
Ricard Marco

En un moment de crisi de la professió de fotògraf i del comerç especialitzat en la venda d'articles de fotografia, el patrimoni fotogràfic mai havia estat tan valorat i recollit pels centres i arxius del nostre país. Les imatges, en tots els seus àmbits, són motiu d'un interès creixent per part de la ciutadania.

El recorregut de la fotografia catalana els darrers anys, pel que respecta a institucions, entitats i centres educatius, ha estat determinat per diversos factors. La pressió interna de col·lectius interessats i l'arribada de la democràcia amb la renovació de les institucions, van millorar les condicions perquè la fotografia fes una passa endavant. La introducció de la fotografia digital i la seva utilització massiva a les xarxes socials, associada a la darrera crisi econòmica, han contribuït molt a la situació actual. En aquest sentit, la manca de recursos de les institucions públiques i la desaparició de la majoria les caixes d'estalvi catalanes amb les seves fundacions, han estat determinants perquè altres entitats i col·lectius privats hagin ocupat el seu espai. Cal destacar la tasca que van portar a terme entitats com la Caixa de Tarragona, que va gestionar la Fototeca del Museu Comarcal Salvador Vilaseca i l'Arxiu Històric Agrupació fotogràfica de Reus.

La fotografia a Catalunya té un abans i un després de les "Jornades catalanes de fotografia" celebrades a la Fundació Miró de Barcelona l'any 1980.

A les jornades es posà de manifest la precària situació de la fotografia a Catalunya i s'advertí a les institucions públiques de la necessitat d'iniciar una política d'actuació per la recuperació, la conservació, la difusió i l'estudi del patrimoni fotogràfic. En una de les ponències presentades es proposà la creació d'un museu de la fotografia de Catalunya que hauria de coordinar les tasques d'una xarxa d'arxius fotogràfics arreu del país. En l'acte de cloenda, les autoritats, van

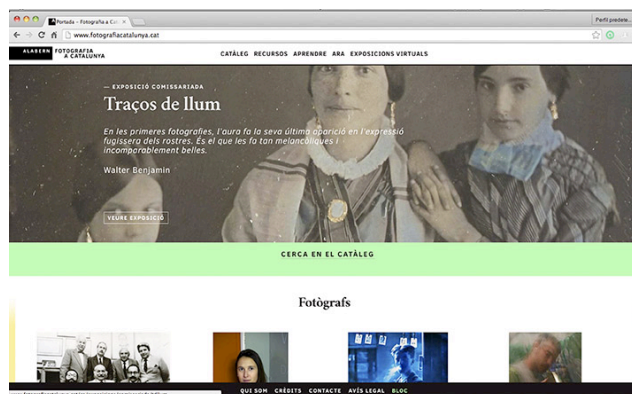

insistir en el salvament del patrimoni fotogràfic anunciant la creació de l'Arxiu Nacional de Catalunya que hauria de gestionar l'Arxiu Fotogràfic.

Hem tingut que esperar trenta-cinc anys perquè, el desembre de 2014, el Departament de Cultura presentés el Pla Nacional de Fotografia, l'eina que estableix els instruments de protecció, preservació i descripció del patrimoni fotogràfic català. Aquest "Pla" preveu la creació del Centre Nacional de Fotografia, que serà l'espai expositiu i de conservació de la Col·lecció Nacional de Fotografia i dependrà orgànicament del MNAC.

El Pla Nacional proposa deu eixos d'acció que van des de la formació fins a la restauració, passant per les polítiques d'adquisicions, descripció del patrimoni fotogràfic i la definició d'una col·lecció i d'un fons nacional de fotografia, que s'ha de difondre a través d'un portal web de la fotografia de Catalunya. El novembre de 2015 es va presentar "Alabern. Fotografia a Catalunya", la

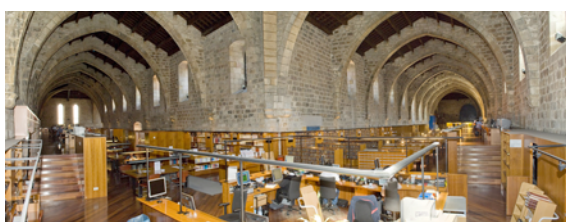
primera plataforma en línia que recull de forma conjunta la cultura fotogràfica a Catalunya. El projecte ha estat desenvolupat per l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural, amb la participació del MNAC i la

col·laboració inicial de sis institucions, que tenien els seus fons digitalitzats, i diversos fotògrafs contemporanis.

Des de 1980 l'Arxiu Nacional de Catalunya té cura de recollir, conservar i difondre els fons històrics patrimonials i, actualment, lidera la xarxa d'arxius comarcals de la Generalitat de Catalunya, alguns molt actius, que apleguen en els seus fons varis milions de fotografies.

El Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya guarda la col·lecció Duran de fotografia del segle XIX. El MNAC integra la fotografia com a part del patrimoni cultural de Catalunya i ho fa des d'un departament específic. El

MACBA des de 2011 custodia el fons fotogràfic de Xavier Miserachs, la Biblioteca de Catalunya conserva més de tres-centes mil fotografies, la

Filmoteca de Catalunya guarda fotografies relacionades amb el cinema i el Museu d'Història de Catalunya té el fons fotogràfic Francesc Boix.

La Diputació de Barcelona custòdia fons fotogràfics a través de l'Arxiu Històric i l'Arxiu fotogràfic del Servei de Patrimoni Arquitectònic Local.

L'Ajuntament de Barcelona gestiona l'Arxiu fotogràfic de Barcelona amb més de dos milions de fotografies, el Museu Frederic Marès amb una de les millors col·leccions de fotografia del segle XIX i el Museu del Disseny que ha recollit una interessant col·lecció de fotografia de moda.

El CRDI de Girona organitza des del 1990 les "Jornades Imatge i Recerca". Es tracta de la plataforma de debat més important que té lloc a Catalunya biennalment en matèria d'estudi, conservació i difusió dels fons d'imatges. L'INSPAI, el Centre de la Imatge de la Diputació de Girona, gestiona, entre d'altres, el fons de l'Arxiu d'Imatges Emili Massanas i organitza la Biennial Internacional de Fotografia.

A la ciutat de Lleida, l'Institut d'Estudis Ilerdencs, el Museu d'Art Jaume Morera i la Universitat de Lleida a través del seu Servei de Reproducció de la Imatge, duen a terme una important tasca en vers la fotografia.

Cal destacar el treball de museus com els de Granollers, de Badalona, de Sabadell, d'Art Modern de Tarragona i, en especial, el Museu Marítim de Barcelona pels seus fons fotogràfics i les jornades que organitza en pro de la utilització d'un llenguatge comú en la descripció de la

documentació fotogràfica. Altres entitats importants són l'Agrupació fotogràfica de Catalunya, l'IEFC, el CEC, l'Institut Amatller d'Art Hispànic, el Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i algunes associacions que treballen per la investigació i la difusió de la fotografia com Fotoconnexió, l'ANFA, el Col·lectiu Dinoudinou i l'Espai Nag.

Les associacions de professionals més actives sempre han estat l'AFPMC i la UPIFC i algunes fundacions han ocupat un espai rellevant en el sector, les més actives són la Miró, la Foto Colectania, la Vila Casas, la Gas Natural Fenosa, la Mapfre i la Sebta.

El 1982 s'inicià la "Primavera Fotogràfica de Barcelona" patrocinada per la Generalitat de Catalunya, el certamen pretenia recuperar la memòria fotogràfica i, en la seva segona edició, el 1984 la biennial es va transformar en la "Primavera Fotogràfica de Catalunya". Després d'anys d'èxit, l'esdeveniment fotogràfic, va finalitzar l'any 2004.

Darrerament han sorgit alguns festivals amb una certa vocació de suplir la "Primavera Fotogràfica": la biennial "SCAN Tarragona" és un festival internacional, referent en l'àmbit de la fotografia de creació emergent, Photographic Social Vision, organitzadora del "World Press Photo", fa tres anys que realitza a Barcelona el "DOCfield", un circuit d'exposicions de fotografia documental i el "Revela-t", un festival de fotografia analògica únic al món, que es celebra a Vilassar de Dalt. Altres festivals d'interès són la biennial d'"Olot Fotografia", el "Passanant Foto", la "biennial de Fotografia Xavier Miserachs" de Palafrugell, el "FineArt" d'Igualada, el "festImatge" de Calella i, molt recentment, han aparegut la "Nuu" de Rubí, l'"Utopia Photo Market" i el "Photogenic Festival", tots dos, de Barcelona.

El primer certamen de "Sonimag", fira d'imatge i so, es va celebrar l'any 1963. A partir del 1991 es presentà el "SonimagFoto" per separat, fins que el 2013, i en plena crisi del sector, s'ajunta amb "Graphispag" i, d'aquesta manera, arriba la fi d'aquesta fira fotogràfica.

CaixaForum patrocina el "Foto Press" des del 1983 i els "Lux", premi nacional de fotografia de moda i publicitat, es venen celebrant des de 1993. Altres concursos rellevants són el "Fotografia Naturalista" de Girona, el "Montphoto" de Lloret de Mar, el "Premi Grand Marina" del grup hotelier Hotusa i la "Foto Mercè" de Barcelona. Per altra banda, la Federació Catalana de Fotografia, que agrupa més de cent entitats, en el seu web té un calendari dels concursos que es realitzen arreu del territori català.

En relació a l'ensenyança de la fotografia, cal destacar el pioner Centre Internacional de Fotografia Barcelona (1978-83). Actualment la UPC atorga als alumnes el Grau de Fotografia i Creació Digital i els centres d'estudis més rellevants són l'IDEP, l'IEFC, la GrisArt, el CFD

Barcelona, la Fotoespai i les escoles superiors de disseny "Massana", "Serra i Abella" i "Elisava". Existeixen altres centres que ofereixen "Cicles Formatius" relacionats amb la imatge i alguns centres cívics especialitzats en fotografia que donen cursos com ara Can Basté, El Pati Llimona, la Casa Golferich i la Casa Elizalde.

Maig-2016